

Psykologigymnasiet Sverige AB
Organisationsnummer: 556729-5885
kontakt@psykologigymnasiet.se

2023-05-29
Dnr SI 2022:8458

Beslut

efter kvalitetsgranskning av undervisningen i
källkritiskt förhållningssätt- fokus gymnasieskolan
vid Psykologigymnasiet med huvudman Psyko-
logigymnasiet Sverige AB

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Psykologigymnasiet avseende verksamhetens kvalitet inom undervisningen i källkritiskt förhållningssätt- fokus gymnasieskolan. Syftet med denna kvalitetsgranskning är att granska kvaliteten i de utvalda skolornas undervisning i källkritiskt förhållningssätt till digitala och andra källor, med fokus på gymnasieskolan. I granskningen omfattar begreppet källkritiskt förhållningssätt både källkritik, källtillit och informationssökning. Granskningen syftar till att besvara frågan:

I vilken utsträckning främjar undervisningen elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda såväl digitala som andra källor?

Kvalitetsgranskningen omfattar 30 gymnasieskolor hos både offentliga såväl som enskilda huvudmän. Urvalet omfattar en variation av skolor med avseende på geografisk spridning och storlek. Granskningen har genomförts av undervisningen i år 1 och 2 vid både yrkesförberedande och högskoleförberedande program i ämnena engelska, historia, naturkunskap (alternativt biologi, fysik, kemi), religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Vid sidan av beslut till de granskade skolenheterna kommer även en övergripande rapport publiceras till våren 2024.

Granskningen genomfördes 26-27 april 2023 av utredarna Lena Osvaldsson och Therése Tunek.

Läsanvisning

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området vilket beskrivs i bilaga 2. I denna bilaga finns också beskrivet hur granskningen har genomförts. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 3. På varje område bedöms om verksamheten uppfyller framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar men utvecklingsområden finns eller i låg utsträckning. Om en verksamhet bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan. Om en verksamhet bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men kan lämna framåtsyftande kommentarer.

Fakta om verksamheten

Psykologigymnasiet Sverige AB är huvudman för Psykologigymnasiet, som läsåret 2022-23 har 186 elever i två parallella klasser i varje årskurs. Skolan erbjuder Sam-

hällsvetenskapsprogrammet med beteendeariktning och Samhällsvetenskapsprogrammet med beteendeariktning särskild variant teater samt Ekonomiprogrammet med inriktning juridik. På skolan arbetar åtta lärare. Skolan leds av en rektor.

Beslut:

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Psykologigymnasiet i följande utsträckning:

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala som andra källor *i flera delar, men utvecklingsområden finns.*

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande delar:

- Rektorn och lärarna behöver skapa en samsyn hur att undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska utvecklas och ta del av relevant sakkunskap.
- Rektorn tillsammans med lärarna behöver se till att eleverna får träna på hur de kan söka bilders ursprung på internet samt träna på att söka information i databaser, i bibliotek och i tryckt material.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 10 november 2023 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultat av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 2022:8458) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar.

Undervisning för att främja elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor

Kvalitetsgranskningen syftar till att granska i vilken utsträckning undervisningen främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda såväl digitala som andra källor.

Det innefattar en granskning av hur lärarna arbetar för att utveckla och anpassa undervisningen till en föränderlig samhälls- och teknikutveckling samt till elevernas vardag. Samarbetet mellan lärare och skolbibliotekens personal har en viktig roll att fylla i det.

Granskningen innefattar också om ett källkritiskt förhållningssätt och metod ständigt är levande/närvarande i undervisningen genom både teoretiska resonemang och praktiska exempel. Detta innefattar provningar av trovärdighet och relevans av både information och olika källor. Det gäller såväl text som bild, rörlig bild och ljud samt de plattformar som eleverna använder sig av.

Till sist innefattar granskningen hur eleverna får möjlighet att omsätta, utveckla och befästa sina källkritiska förmågor och förhållningssätt samt hur lärarna leder och stöttar elevernas utveckling av källkritiska förmågor.

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen på Psykologigymnasiet främjar elevernas förmåga att söka och värdera information samt använda digitala och andra källor i flera delar men utvecklingsområden finns.

Granskningen visar att lärarna strävar efter att hålla undervisningen uppdaterad. Lärarna på skolan samverkar med varandra i viss utsträckning för att utveckla undervisningen i källkritiskt förhållningssätt, men det finns varken någon övergripande plan för arbetet med källkritiskt förhållningssätt eller någon samverkan med bibliotekarie eller annan person med sakkunskap. Vidare visar granskningen att ett källkritiskt förhållningssätt genomsyrar undervisningen som innehåller både teoretiska resonemang om och praktiska provningar av relevans och trovärdighet. Undervisningen behandlar i hög utsträckning informationssökning i och av olika typer av texter på internet, men endast i låg utsträckning andra typer av sökningar. Granskningen visar dessutom att praktisk tillämpning av källkritiskt förhållningssätt ofta ingår som en del i de uppgifter som lärarna utformar och att uppgifterna bygger på en progression hos eleverna. Lärarna ger också eleverna tydliga stödstrukturer för att eleverna ska kunna använda det källkritiska förhållningssättet och följer upp och ger feedback på hur eleverna har tillämpat det.

Samarbete för att utveckla undervisningen inom källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att lärarna strävar efter att hålla undervisningen uppdaterad. Lärarna på skolan samverkar med varandra i viss utsträckning för att utveckla undervisningen i källkritiskt förhållningssätt, men det varken finns någon övergripande plan för utbildningen eller någon samverkan med någon bibliotekarie eller annan person med sakkunskap.

Utveckling av undervisningen i källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att lärarna strävar efter att hålla undervisningen uppdaterad. Av intervjuer framkommer att lärarna uppdaterar sig kring hur samhällsutvecklingen påverkar skolans arbete med källkritiskt förhållningssätt på flera olika sätt, exempelvis via myndigheters hemsidor, framförallt Skolverkets och Skolinspektionens, samt genom att följa nyhetsmedia. Den tekniska utvecklingen på området är dock snabb och därför har lärarna uppmärksammat rektorn på behovet av fortbildning just kring detta. Vidare håller sig lärarna uppdaterade kring vilka forum eleverna använder för att söka information genom att kontrollera elevernas källhänvisningar och genom att prata med elever om vilka forum de använder. Någon gemensam fortbildning kring källkritiskt förhållningssätt har skolan inte genomfört. Lärarna har emellertid fått tid på en studiedag att uppdatera sig inför källkritikens dag, den 13 mars, då de genomförde en temadag med samtliga elever.

Samarbete i frågor som rör källkritiskt förhållningssätt

Granskningen visar att lärarna på skolan i viss utsträckning samverkar med varandra för att utveckla undervisningen i källkritiskt förhållningssätt, men att det varken finns någon övergripande plan för arbetet med källkritiskt förhållningssätt eller någon samverkan med bibliotekarie eller annan person med sakkunskap. Av intervjuer framkommer att vissa lärare samverkar och har ett gemensamt arbetssätt. Detta gäller framförallt inom samhällsorienterande ämnen, där lärarna till exempel använder samma kriterier för att värdera källor: Beroende, Äkthet, Närhet, trovärdighet (BÄNT). Tidigare fanns en plan för ämnesintegrering med tid avsatt i schemat för alla årskurser, och där hade källkritiken en stark roll, men detta koncept finns inte längre på skolan och istället integrerar lärarna dessa moment i sin egen undervisning. Lärarna vet emellertid hur andra lärare jobbar med källkritik eftersom det digitala systemet ger en transparens och genom att lärarna på den schemalagda tiden för individuellt arbete stöttar elever även i andra ämnen än de som de själva undervisar. Av intervju med rektor och elever framgår att även om det inte finns en generell plan, så startar lärarna arbetet med källkritik redan under de första veckorna i årskurs 1. Dessutom kommer källkritikens dag att uppmärksammas årligen med en temadag från och med i år. Lärarna berättar att de har använt arbetsplatsträffar och det möte som kallas pedagogiskt forum för att diskutera

olika frågor rörande källkritik, som till exempel hur den ökade tillgången till AI påverkar undervisningen. Lärarna har bestämt att de ska bygga en gemensam idébank för undervisning i källkritik, som en bas för undervisningen på skolan, men de har inte påbörjat det faktiska arbetet än. Vidare framgår av informationsinhämtningen att skolan har tillgång till ett digitalt bibliotek, men de intervjuade lärarna använder det inte, och rektorn kan inte redogöra för hur eller om den tjänsten används. Enligt rektorn har skolan inget avtal med något fysiskt bibliotek och det är den enskilde läraren som självständigt organiserar eventuella biblioteksbesök inom ramen för sin undervisning. Rektorn vet därför inte i vilken omfattning utbildningen omfattar besök på kommunens bibliotek. Av lärarintervjun framgår emellertid att lärarna inte har organiserat några besök på bibliotek de senaste tre åren.

Källkritiken är ständigt närvarande i undervisningen och involverar olika källor och uttryckssätt

Granskningen visar att ett källkritiskt förhållningssätt genomsyrar undervisningen på Psykologigymnasiet. Undervisningen innehåller både teoretiska resonemang om och praktiska provningar av relevans och trovärdighet. Dessutom behandlar undervisningen i hög utsträckning informationssökning i och av olika typer av texter på internet, men endast i låg utsträckning andra typer av sökningar.

Källkritiskt förhållningssätt i undervisningen

Granskningen visar att ett källkritiskt förhållningssätt genomsyrar undervisningen på Psykologigymnasiet. Av det samlade underlaget framgår att lärarna använder källkritiskt förhållningssätt på de flesta lektioner och integrerar det som en naturlig del i arbetet. I samhällskunskap omfattar undervisningen ofta aktuella och kontroversiella frågor, exempelvis fotbolls-VM i Qatar eller Paludans koranbränningar, vilka visar på behovet av ett källkritiskt förhållningssätt. Även i engelska, svenska och idrott och hälsa används det källkritiska förhållningssättet i flera delar av undervisningen, och lärarna tar upp teman som engagerar elever, exempelvis aktuella händelser som konspirationsteorier och "fake news". Eleverna får också öva på att diskutera och bemöta argument i sådana sammanhang i alla ämnen.

Provningar av trovärdighet och relevans

Granskningen visar att undervisningen på Psykologigymnasiet innehåller både teoretiska resonemang om och praktiska provningar av relevans och trovärdighet. Av det samlade underlaget framgår att lärare tar upp källkritiska begrepp och perspektiv som är relevanta för ämnet. Exempel på detta är BÄNT-kriterierna (Beroende, Äkthet, Närhet, Trovärdighet) och hur man använder källhänvisningar. Lärarna visar också eleverna exempel på källkritiska resonemang och på hur BÄNT-kriterierna

används. Undervisningen innehåller också olika exempel på och lärarledda övningar i källkritiska resonemang och metoder, till exempel diskussioner kring hur man kan avgöra om en nyhet eller artikel innehåller falsk eller vinklad information och vad det bakomliggande syftet kan vara. Av intervjuer med elever framgår emellertid att de inte känner till begreppet vetenskapligt förhållningssätt. Det framkommer vidare att lärarna till största delen använder textbaserade källor i undervisningen i källkritiskt förhållningssätt, men att även bild och film ingår till viss del. I samhällskunskap används manipulerade bilder från exempelvis Ukraina eller Turkiet som ett led i källkritiskt tänkande och dokumentärer utgör en del av undervisningen i källkritiskt förhållningssätt både i samhällskunskap och historia i årskurs 2.

Informationssökning i olika källor

Granskningen visar att undervisningen i hög utsträckning behandlar informationsökning i och av olika typer av texter på internet, men endast i låg utsträckning andra typer av sökningar. Av det samlade underlaget framgår att lärarna visar eleverna hur olika sökord och citationstecken kan underlätta sökningar på internet. De låter också elever samarbeta i grupp för att de ska kunna lära av varandra. Dessutom ger de tips på var man kan hitta pålitlig information, till exempel i ett digitalt uppslagsverk, från myndigheter eller andra granskade källor. En lärare berättar att hen förklarar att informationen filtreras beroende på tidigare aktiviteter. Eleverna menar emellertid att skolan inte undervisar om det, utan att det är något de känner till sedan länge. Det framkommer också av elevintervjuer att undervisningen inte omfattar hur man söker bilder på nätet, ofta kallat att bild-googla. Flera elever är inte medvetna om att det är möjligt och de elever som trots allt vet hur det går till, har lärt sig det på annat sätt än i undervisningen. Vidare omfattar undervisningen i mycket låg utsträckning sökningar av information i tryckt material, utöver läromedlen och skolan har inte heller organiserat några besök på det kommunala biblioteket under de senaste tre åren. Eleverna har därmed inte alls fått undervisning i hur de söker information på bibliotek.

Lärarna ger eleverna stöttning i användningen av det källkritiska förhållningssättet

Granskningen visar att praktisk tillämpning av källkritiskt förhållningssätt ofta ingår som en del i de uppgifter som lärarna utformar och att de bygger på en progression hos eleverna. Lärarna ger eleverna tydliga stödstrukturer för att eleverna ska kunna använda det källkritiska förhållningssättet. Dessutom följer lärarna upp och ger feedback på hur eleverna har tillämpat det källkritiska förhållningssättet.

Källkritiskt förhållningssätt i elevernas uppgifter

Granskningen visar att praktisk tillämpning av källkritiskt förhållningssätt ofta ingår i de uppgifter som lärarna utformar och att uppgifterna bygger på en progression

hos eleverna. Av det samlade intervjuunderlaget framgår att eleverna får träna på att söka information i olika typer av källor på internet och använder både film, text och multimodala källor, även om lärarna inte ställer krav på olika typer av källor i de enskilda uppgifterna. Till exempel ingår det källkritiska förhållningssättet som en del i arbetet med filmanalys i svenskan, där eleverna väljer en verklighetsbaserad film och jämför med olika källor rörande den händelse som filmen baseras på. I flera uppgifter ingår att skriva ett källkritiskt resonemang om de källor som använts. Av intervjuer framgår att flera uppgifter, som i första hand gäller att granska information, tar avstamp i sociala medier som Facebook och Tiktok, i falska nyheter, desinformation eller i konspirationsteorier och att dessa uppgifter inbegriper att pröva olika resonemang kring trovärdighet, hur information kan vinklas samt avsändarens syfte. Ett exempel på detta är att eleverna i engelska granskar reklam och reflekterar över vilka metoder som används för att övertyga konsumenten, och sedan gör eleverna egen reklam där de använder dessa metoder. Eleverna har också fått skapa egna falska nyheter och reflektera över det. Dessutom har skolan uppmärksammat Källkritikens dag genom att låta elever arbeta med att förklara källkritiska begrepp gällande exempelvis desinformation och vinklade nyheter och använda dem för att förstå informationsflödet kring kriget i Ukraina. Av lärarintervjun framgår att eleverna har olika mycket källkritiskt förhållningssätt med sig från grundskolan och att lärarna därför börjar med enklare uppgifter så att alla ska förstå, till exempel med referat och referatmarkörer. Av både elev- och lärarintervju framgår att lärarna ökar komplexiteten och svårighetsgraden i uppgifterna efter hand. Att eleverna använder källkritiskt förhållningssätt i diskussioner exempelvis, är en mycket mer komplex uppgift än textbaserade arbetssätt, som visar lärarna om förhållningssättet är internaliserat hos eleverna. En lärare menar att många elever snabbt lär sig att kontrollera vissa formalia, men att utifrån det dra slutsatser och bilda sig en åsikt om källans trovärdighet är en mer komplicerad process som kräver träning under en längre period.

Aktivt stöd och stödstrukturer för att agera källkritiskt

Granskningen visar att lärarna ger eleverna tydliga stödstrukturer för att eleverna ska kunna använda det källkritiska förhållningssättet. Av intervjuerna framgår att lärarna ger eleverna stödstrukturer när eleverna ska arbeta med att söka, granska och värdera information. Exempel på sådana stödstrukturer som lärarna gör tillgängliga för eleverna under arbetets gång är presentationer av källkritiskt förhållningssätt, förslag på sökord och länkar, checklistor för källgranskning, exempel på referatmarkörer, exempel på resonemang kring trovärdighet och exempel på inledningsfraser för källkritik. Dessutom finns lärarna tillgängliga på lektionstid under arbetets gång och pratar med eleverna under arbetet, men är också noga med att svara snabbt på frågor elever skickar digitalt. Lärarna tar också tillfället i akt att arbeta med detta på ett autentiskt vis, till exempel när det hade skett en skjutning i ett närliggande område fick eleverna följa informationen och nyhetsflödet på olika

plattformar och läraren resonerade med eleverna under tiden angående vilken information man kan lita på och inte.

Återkoppling kring källkritiska ställningstaganden

Granskningen visar att lärarna följer upp och ger feedback på hur eleverna har tillämpat det källkritiska förhållningssättet. Av intervjuerna framgår att det finns ett gemensamt arbete på skolan gällande hur lärare följer upp och ger feedback och att detta även gäller källkritiskt förhållningssätt. Lärarna återkopplar både muntligt och skriftligt och feedbacken gäller både vad eleven klarat av väl samt vad de kan göra ännu bättre, oavsett på vilken nivå elevernas kunskaper har bedömts. Efteråt visar läraren vanligt förekommande misstag för undervisningsgruppen. Lärare ger till exempel återkoppling på vilka och hur många källor eleverna använt, vilka perspektiv som fått utrymme i uppgiften, samt elevens resonemang i de källkritiska texterna.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver skapa en samsyn hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska utvecklas och ta del av relevant sakkunskap.

Granskningen visar att även om det i nuläget finns samverkan mellan lärare på skolan gällande undervisningen i källkritiskt förhållningssätt, så sker samverkan till största delen på enskilda lärares initiativ och inte systematiskt. Den omfattar inte heller alla lärare. Detta gör att arbetet med källkritiskt förhållningssätt blir sårbart, exempelvis när enskilda lärare byter arbetsplats. Det framkommer även att det finns planer på att skapa en gemensam idébank för undervisning i källkritik, men att skolan inte har påbörjat det arbetet ännu. Det finns inte heller något formaliserat samarbete mellan lärare och personal med sakkunskap på området, till exempel en bibliotekarie. Ett sådant samarbete kan ge lärare bredare och djupare insikt i vad arbetet med källkritiskt förhållningssätt kan omfatta.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna systematiskt samverkar för att skapa en strategi för undervisningen i källkritiskt förhållningssätt. En startpunkt kan vara att kartlägga, och på så vis synliggöra, det arbete som redan genomförs nu och inom vilken del av elevernas utbildning. Utifrån kartläggningen kan lärarna och rektorn gemensamt formulera hur undervisningen, både i olika ämnen och genom samarbeten mellan olika ämnen, ytterligare kan öka möjligheterna för eleverna att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt. Sådana diskussioner kan med fördel också omfatta den tekniska utvecklingen och vilket behov av kompetensutveckling lärare har. Dessutom rekommenderar Skolinspektionen att Psykologigymnasiet knyter kontakt med någon person med sakkunskap på området, till exempel

en bibliotekarie, som kan stötta lärare i deras arbete att utveckla undervisningen i källkritiskt förhållningssätt.

- Rektorn, tillsammans med lärarna, behöver se till att eleverna får träna på hur de kan söka bilders ursprung på internet samt träna på att söka information i databaser, i bibliotek och i tryckt material.

Granskningen visar att undervisningen i hög utsträckning behandlar informations-sökning i och av olika typer av texter på internet, men att den sällan omfattar sökningar i tryckt material och inte hur man söker i databaser eller fysiska bibliotek. Hur man söker bilders ursprung på nätet ingår inte heller i undervisningen. Att kunna söka information i olika källor och medier med hjälp av olika verktyg är emellertid en viktig förutsättning både för att kunna vara en aktiv samhällsmedborgare och för vidare studier.

Skolinspektionen rekommenderar därför att rektorn och lärarna kartlägger via vilka medier eleverna får träna på att söka information i undervisningen i dagsläget. I samband med det kan rektor och lärare planera för hur sökningar efter bilders ursprung kan integreras i det arbete som redan genomförs. Utifrån kartläggningen kan sedan rektor och lärare i samverkan organisera undervisningen så att de ser till att elever lär sig, och får regelbunden träning i, att söka information i databaser, i fysiska bibliotek och i olika typer av tryckt material.

På Skolinspektionens vägnar

X Maria Larsson

Beslutsfattare
Signerat av: Maria Larsson

X Lena Osvaldsson

Föredragande / Utredare
Signerat av: Lena Osvaldsson

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Therése Tuneck, utredare, deltagit.

Bilaga 1: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Två lektionsobservationer
- En gruppintervju med elever
- En gruppintervju med lärare
- En intervju med rektor

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Kvalitetsgranskningen omfattar 30 gymnasieskolor hos både offentliga såväl som enskilda huvudmän. Urvalet omfattar en variation av skolor med avseende på geografisk spridning och storlek. Granskningen har genomförts av undervisningen i år 1 och 2 vid både yrkesförberedande och högskoleförberedande program i ämnena engelska, historia, naturkunskap (alternativt biologi, fysik, kemi), religionskunskap, samhällskunskap och svenska/svenska som andraspråk. Vid sidan av beslut till de granskade skolenheterna kommer även en övergripande rapport publiceras till våren 2024.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Bedömningsområde 1: Samarbete för att utveckla undervisningen om källkritik

I området granskas hur lärarna utvecklar undervisningen och håller sig uppdaterade i förhållande till en föränderlig samhälls- och teknikutveckling samt till elevernas vardag. Inom detta område är även samarbetet mellan lärare och med skolbibliotekens personal en viktig del för att utveckla skolans arbete och bidra till elevernas källkritiska förhållningssätt samt ge dem möjlighet att tillägna sig konkreta metoder för till exempel informationssökning. Lärarna behöver kunskap för att kunna undervisa eleverna om var och hur de hittar tillförlitliga källor samt balanserad information genom det som kallas sökkritik och källtillit. Lärarna behöver hålla sig uppdaterade så att undervisningen även kan innehålla moment om hur teknik och algoritmer påverkar källor och handlingar samt om hur den digitala tekniken utvecklas. I detta är en viktig del även de plattformar och forum

som eleverna får information från, vilket gör att lärarna behöver hålla sig uppdaterade även kring hur dessa sorterar och visar information.

Bedömningsområde 3: Källkritiken är ständigt närvarande i undervisningen och involverar olika källor och uttryckssätt

Området handlar om huruvida lärarna återkommande genomför undervisning om källkritiskt förhållningssätt i undervisningen. Forskningen visar att kombinationen av kunskapen inom ett ämne och dess vetenskapliga grund och förhållningssätt tillsammans med konkreta metoder för källkritiskt granskning och värderande är särskilt viktigt. Det är därför viktigt att lärarna kontinuerligt integrerar undervisningsmoment om kritiskt tänkande och ett källkritiskt förhållningssätt i respektive ämne.

Det är viktigt att undervisningen innehåller både teoretiska genomgångar och praktiska övningar av källkritiskt förhållningssätt och metod, och att dessa är ständigt levande/närvarande i undervisningen. Läraren behöver presentera olika källkritiska metoder som är relevanta utifrån ämnets vetenskapliga grund samt ge eleverna en möjlighet att reflektera över hur olika digitala källor och informationsflöden kan värderas utifrån olika vetenskapliga traditioner och metoder. Det är således av vikt att undervisningen involverar såväl text som bild, rörlig bild och ljud, samt de plattformar som eleverna använder sig av.

Bedömningsområde 3: Eleverna får stöttning i användningen av källkritiskt förhållningssätt

I området granskas hur lärarna ger eleverna möjlighet att omsätta, utveckla och befästa sina källkritiska förmågor och förhållningssätt. För att utveckla elevernas källkritiska förhållningssätt är det viktigt att lärarna tar ansvar för och leder eleverna genom att medvetet skapa uppgifter med ett väl valt innehåll och med genomtänkta frågor som eleverna ska undersöka. Lärarens ledning och stöttning bör även innebära att eleverna får stöd och konstruktiv, åldersanpassad feedback för att utveckla ett källkritiskt förhållningssätt i förhållande till både digitala och tryckta källor. En annan viktig aspekt är att eleverna ges stödstrukturer, till exempel tydliga instruktioner för hur de ska arbeta eller modeller för hur saker ska presenteras, men de kan också utgöras av vägledning från läraren i konkreta situationer, exempelvis stöd i form av ändamålsenliga och genomtänkta frågor. Allteftersom kunskapen och förmågorna utvecklas över tid finns det möjlighet att minska stödstrukturernas omfattning samtidigt som uppgifterna bör stötta en progression och ge eleverna möjlighet att lära sig använda olika typer av källor samt lära sig deras styrkor och brister.

Det är viktigt att läraren utmanar eleverna att tänka utanför ramarna och ifrågasätta deras antaganden om den information de tar del av och som de undersöker samt producerar inom undervisningen. Uppgifterna bör även omfatta

källkritiska tillvägagångssätt i olika typer av digitala verktyg, olika typer av källor och former av uttryck och ge eleverna möjlighet att arbeta mer fritt med undersökande uppgifter.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

[Undervisningen i källkritiskt förhållningssätt – fokus gymnasieskolan \(skolinspektionen.se\)](https://www.skolinspektionen.se/undervisningen-i-kallkritiskt-forhallningssatt-fokus-gymnasieskolan)

Bilaga 2: Författningsstöd

Gymnasieskolans syfte är enligt **skollagen** (2010:800) bland annat att ge en god grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för personlig utveckling och ett aktivt deltagande i samhällslivet. Utbildningen ska utformas så att den främjar social gemenskap och utvecklar elevernas förmåga att självständigt och tillsammans med andra tillägna sig, fördjupa och tillämpa kunskaper (15 kap. 2 § skollagen). Enligt **läroplanen** ska eleverna kunna orientera sig och agera i en komplex verklighet med stort informationsflöde, ökad digitalisering och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig. Eleverna ska träna sig att tänka kritiskt, att granska information och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. På så vis närmar sig eleverna ett vetenskapligt sätt att tänka och arbeta. [...] Genom studierna ska eleverna stärka grunden för det livslånga lärandet. Förändringar i arbetslivet, digitaliseringen och den tekniska utvecklingen, internationaliseringen samt miljöfrågornas komplexitet ställer nya krav på människors kunskaper och sätt att arbeta. [...] I ett allt mer digitaliserat samhälle ska skolan också bidra till att utveckla elevernas digitala kompetens. Skolan ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur digitaliseringen påverkar individen och samhällets utveckling. Alla elever ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att använda digital teknik. De ska också ges möjlighet att utveckla ett kritiskt och ansvarsfullt förhållningssätt till digital teknik, för att kunna se möjligheter och förstå risker samt för att kunna värdera information (Förordning om läroplan för gymnasieskolan [SKOLFS 2011:144], Lgy 11, 1 Skolans värdegrund och uppgifter, Gymnasieskolans uppdrag).

I **läroplanen** anges vidare att det är skolans ansvar att varje elev som har slutfört ett nationellt program kan använda sina kunskaper som redskap för att bland annat kritiskt granska normer, påståenden och förhållanden, kan använda såväl digitala som andra verktyg och medier för bland annat kunskapssökande, informationsbearbetning, problemlösning och lärande, kan använda bibliotek och deras resurser samt har förutsättningar för att delta i demokratiska beslutsprocesser i samhälls- och arbetsliv och förmåga att kritiskt granska och bedöma det de ser, hör och läser för att kunna diskutera och ta ställning i olika livsfrågor och värderingsfrågor (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Mål). Enligt läroplanen ska läraren i undervisningen utnyttja de kunskaper och erfarenheter av arbets- och samhällsliv som eleverna har eller skaffar sig under utbildningens gång samt organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat får möjlighet att använda digitala verktyg på ett sätt som främjar kunskapsutveckling (Lgy 11, 2.1 Kunskaper, Riktlinjer). Alla som arbetar i skolan ska, i skolans arbete med normer och värden, uppmärksamma de möjligheter och risker som den ökande digitaliseringen medför (Lgy 11, 2.2 Normer och värden, Riktlinjer).

Av **skollagen** följer att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor (2 kap. 9 skollagen). Enligt **läroplanen** har rektorn ett särskilt ansvar för att utbildningen utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, ges handledning och får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt andra lärverktyg för en tidsenlig utbildning, däribland skolbibliotek och digitala verktyg. Rektor ansvar vidare för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjlighet att dela med sig av sin kunskap samt att lära av varandra för att utveckla utbildningen. Rektor har därtill ansvar för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen och för att stärka elevernas språkliga och digitala kompetens (Lgy 11, 2.6 Rektorns ansvar).

I **ämnesplaner** för engelska, historia, religionskunskap, samhällskunskap, svenska, svenska som andraspråk, naturkunskap, biologi, fysik och kemi anges bland annat följande avseende respektive ämnes syfte. Undervisningen i engelska ska bidra till att eleverna utvecklar förståelse av hur man söker, värderar, väljer och tillägnar sig innehåll från olika källor. I historia ska eleverna ges möjlighet att söka, granska, tolka och värdera olika typer av källor och att använda digitala verktyg för att söka information från olika medier. I religionskunskap ska ge eleverna ges möjlighet att analysera texter och begrepp, kritiskt granska källor i digital och annan form, diskutera och argumentera. I svenska och svenska som andraspråk ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar kunskaper om hur man söker, sammanställer och kritiskt granskar information från olika källor och ge eleverna förutsättningar att utveckla sin förmåga att orientera sig, läsa, söva och kommunicera i en vidgad digital textvärld med interaktiva och föränderliga texter. I naturkunskap ska undervisningen syfta till att eleverna bland annat utvecklar förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll. I biologi, fysik och kemi ska undervisningen bidra till att eleverna utvecklar förmåga att kritiskt värdera och skilja mellan påståenden som bygger på vetenskaplig respektive icke-vetenskaplig grund. I ämnesplan för samhällskunskap anges att ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen. Eleverna ska ges förutsättningar att utveckla förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd för er när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med den regelbundna kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Rektorn och lärarna behöver skapa en samsyn hur undervisningen i källkritiskt förhållningssätt ska utvecklas och ta del av relevant sakkunskap.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?

Utvecklingsområde 2: Rektorn tillsammans med lärarna behöver se till att eleverna får träna på hur de kan söka bilders ursprung på internet samt träna på att söka information i databaser, i bibliotek och i tryckt material.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens/verksamhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:
En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?